

E n e L i n d

PhD, Tallinna Ülikooli käsitöö didaktika dotsent

K a i e P a p p e l

PhD, Tallinna Ülikooli kodunduse didaktika dotsent

K r i s t i P a a s

MA, Tallinna Ülikooli kodunduse didaktika assistent

A n n O j a s t e

Tallinna Ülikooli käsitöötehnikate õpetaja

Käsitööõpe üldhariduskoolis

RESÜMEE

Käsitööõpe üldhariduskoolis. Noorte ja õpetajate arvamusuuring

Töös käsitletakse käsitööõppele kui tööõpetuse valdkonna olulisele osale tänapäeval esitatavaid nõudeid. Eestis kehtivas käsitöö ainekavas on selgelt esikohal traditsioonilise käsitöö õpetamine, jättes tagaplaanile õpilaste ettevalmistamise toimetulekuks tänapäeva ühiskonnas, pereelus ja olmes. Ühiskonna areng ja sellega seonduvad sotsiaalsed muutused tingivad vajaduse õppeaine nüüdisajastamiseks.

Selgitamaks välja aine õpetamise olukorda Eestis ning suundi edaspidiseks, viidi läbi kaks üleriigilist uuringut, millest esimene

haaras 20–29-aastaseid noori ja teine käsitööõpetajaid. Noorte-uuring lähtus juhuvalimi printsibist, küsitleti 1000 inimest. Käsitööõpetajate uuring hõlmas kõiki maakondi. Uuringu tulemusel selgus, et noorte arusaam tänapäevasesest käsitööõppes erineb olemasolevast. Uute ainekavade koostamisel tuleb ümber hinnata ainesisesed proportsioonid ning korrigeerida teemavalikut, praktiliste oskuste kõrval tuleb pöörata tähelepanu isiksuslike ja sotsiaalsete oskuste kujundamisele.

Märksõnad: käsitöö, pädevused, ainekava, traditsioonid.

Sissejuhatus

Käsitööga on Eesti koolides tegeldud juba paar sajandit. Ametlikult kuulub tööõpetus üldarendava õppeainena Eesti üldhariduskooli õppekavasse 1894. aastast (Tsirkuljarõ 1894, 253). Õpetamise aluseks olid siis nn töökooli (*Arbeitschule*) põhimõtted. Töökooli teooria idee kohaselt pidi käsitöö õppekavva lülitamine aitama kaasa õpilaste iseseisvuse kujundamisele ning kooli muutumisele elulähedasemaks. 19. sajandi lõpul kujunes Eesti koolis välja kaks eri suunitlusega õppeainet: tööõpetus (puu- ja metallitööd) poistele ning käsitöö tütarlastele, mis integreeris tekstiilitööd ja kodumajanduse. Taoline jaotus kehtis sisuliselt selle sajandi alguseni. Nii ongi esialgselt eesmärgist olenemata olnud ainel tänaseni suures ulatuses utilitaarne sisu: põhitähelepanu õppes on koondatud käsitöö lõpp-produktile. Selle on teatud mõttes tinginud ühiskonna senised ootused ainele: majandusliku madalseisu või ebastabiilsuse perioodil on just käsitöös olnud võimalik omandada oskusi igapäevaste tarbeesemete valmistamiseks.

Üldhariduskooli kehtivas õppekavas kannab aine üldnimetust *tööõpetus*, mis koosneb neljast ainekavast: käsitööõpetus 1.–3. klassile, käsitöö (sisaldades peamiselt tekstiilitööd), kodundus ning töö- ja tehnoloogiaõpetus (puu-, metalli-, elektrotehnilised jt tööd) 4.–9. klassile. Seejuures käsitöö ja kodun-

dusõpe toimub II ja III kooliastmes integreeritult õppekavas määratletud tundide piires. Igas klassis on ette nähtud käsitleda tekstiilitööd ja kodunduse teemasid. Teemade käsitlemiseks kuluvate tundide arvu, nende jaotuse klassiti ning järjestuse määrab õpetaja, sidudes kooli käsitöö ainekava teistes ainetes õpitavaga (Põhikooli... 2002).

Käsitöö ainekava sisaldab traditsioonilistele teemadele lisaks ka valikplokke, mille hulgast õpetaja ja õpilased koos valivad igal aastal ühe teema, et mitmekesistada õpilaste käsitööoskusi, muuta ainet loovamaks ning nüüdisaegsemaks. 4.–9. klassi käsitöös on suund esemelis-tehnoloogilisele tööle. Sellele vastavalt on sõnastatud ka õpitulemused, kus tähtsustatakse eelkõige praktilisi oskusi, samal ajal kui sotsiaalsed oskused ning isiksuslik areng on jäänud tagaplaanile.

1.–3. klassi käsitööõpetus on poistele ja tüdrukutele ühine. 4.–9. klassis toimuvate käsitöö/kodunduse ning töö- ja tehnoloogiaõpetuse tundide läbiviimiseks jaotuvad õpilased sugu arvestamata kahte rühma. Arvestatakse nii õpilaste kui ka lapsevanemate soove ning kooli võimalusi. Kokkuleppel võivad õpetajad õpilasarühmi vahetada nii, et käsitöö ja kodunduse ainekava rühm õpib töö- ja tehnoloogiaõpetuse õpetaja juhendamisel mõnda soovitud tehnilist teemaplokki ning töö- ja tehnoloogiaõpetuse rühm samal ajal käsitöö ja kodunduse

ainekavadega seonduvat. Kahjuks õpetatakse paljudes koolides tüdrukuid ja poisse siiski sissejuurdunud traditsioonide kohaselt, st vahetusprintsipi ei rakendata. Samas õpetatakse näiteks Rootsis, Soomes ja Saksamaal tööõpetust poistele ja tüdrukutele koos juba aastaid (Compulsory..., National..., Lehrpläne..., Nordrhein-Westfalen...).

Nagu eespool märgitud, on käsitöö kehtivas ainekavas selgelt esikohal traditsioonilise käsitöö õppimine, mis sageli ei vasta õpilaste huvidele. Õppeaine integratsioonivõimalused on esitatud üldsõnaliselt, peaksid aga tänapäevases ainekavas olema selgelt välja toodud (Design..., Lehrplan...). Vähe pööratakse tähelepanu teadmiste ja oskuste arendamisele, mis tagaksid iseseisva toimetuleku tänapäeva ühiskonnas, kus on oluliselt mitmekesistunud üksikisiku ja perekonna ülesanded ning tõusnud nõudmised elukvaliteedile. Õppesisu peaks seostuma ühiskonnaelu igapäevase praktikaga tööl ja olmes. Sama probleem on teistes maades olnud käsitöö ja kodunduse õpetamisel juba aastaid tähelepanu keskmes (Benn 2006; Borg 2006; Leinwather 2005; Lindfors 2001, Johansson 1996).

Sotsiaalsed muutused on kujundanud vajaduse nüüdisajastada ka käsitöö ainekava. Selgitamaks välja olemasolevat olukorda ning noorte ja aineõpetajate ettekujutusi tänapäevasesest käsitööõppest, korraldati kaks üleriigilist uuringut.

Metoodika

Töös kasutati ankeeturingu meetodit. Lähtuvalt püstitatud eesmärkidest sisaldasid ankeetid erinevaid küsimusteplokke.

Esimene üleriigiline uuring haaras noori. Uuringu objektiks valiti 20–29-aastased neid ja noormehed. Selles vanuses noor on üldjuhul juba alustanud iseseisvat elu ning jõudnud reflekteerida kooliajal õpitu vajalikkust ja seotust igapäevaeluga. Väljavõtukogumi tegemisel lähtuti juhuvalimi printsiibist. Valimi koostas Eesti Rahvastikuregistri baasil vastavalt etteantud tunnustele AS Andmevara. Väljavõtukogumi üldmaht oli 1000.

Noorte ankeet koosnes kolmekümnest küsimusest. Koostatud küsimusteplokid haarasid nii käsitööd kui ka kodundust ning olid eeskätt suunatud noorte arvamuse väljaselgitamisele – mida nad peavad oluliseks käsitöö- ja kodundusõppes iseseisva elu vaatepunktist lähtudes. Vastuste hajususe vähendamiseks oli enamik küsimusi esitatud valikvastustega, jättes siiski ruumi ka täiendavaks arvamuse avaldamiseks. Taustaandmetest lähtuvalt olid ankeetid kas eesti- või venekeelsed. Kuigi küsimused puudutasid otseselt käsitöö- ja kodundusõpet, mille kooliajal olid läbinud vaid tütarlapsed, otsustati valimisse võtta ka noormehed, et saada teada nende arvamust käsitöö ja kodundusõppe vajalikkuse kohta igapäevaelus – seda kas isikliku või abikaasa/elukaaslase kogemuse põhjal. Oluliseks peeti noormeeste seisukohti käsitöö- ja kodundusõppest sellegi tõttu, et saada teada arvamust ühisõppe korraldamise kohta käsitöös ning kodunduses.

Teine ankeet koostati põhikoolide käsitöö- ja kodundusõpetajatele. Seda väljastati kõikidesse maakondadesse ühtekokku 420. Ankeet sisaldas 44 küsimust, neist 7 üldküsimust, 20 vahetult käsitöö ja 17 kodundusega seonduvat. Küsimustik haaras nii aineõpetuse eesmärgi, põhiteemade valikut, integ-

ratsioonivõimalusi teiste õppeainetega, omandatavaid pädevusi ja nende seost üldoskustega kui ka olemasoleva olukorra hinnangut. Ka selles ankeedis oli osa küsimusi vastuste hajususe vähendamiseks esitatud valikvastustega ning samas jäetud ruumi täiendava arvamuse avaldamiseks.

Kasutatud ankeetide küsimustik eeldas mõne vastuse puhul etteantud valikute alusel pingerea koostamist, kusjuures valikvastused olid esitatud vabas järjestuses. Igas vastusteplokis esitatut võis soovi korral täiendada.

Tulemused ja diskussioon

Noorteuuringus väljastatud ankeetidest laekus täidetuna 22%. 45 ankeeti (4,5% väljastatutest) tagastati adressaati leidmata. Osalenute keskmine vanus oli 23,5 aastat. Vastanuist olid 28% mehed ja 72% naised. Meessoost vastanute väike hulk võib tuleneda tõigast, et nad tundsid end käsitöö valdkonnaga siiski vaid kaudselt kursis olevat. Linnas elas vastanuist 79% ja maal 21%. Noortest oli enamik (48%) abielus või elas muus iseseisvas kooseluvormis, vallalisi oli 35% ning vanematega elas 17% vastanuist. Põhihulk anketeerituist oli kesk-, keskeri- või kõrgharidusega (vastavalt 36%, 24%, 29%), põhiharidusega oli vaid 7%. 52% vastanuist töötas, 32% õppis.

Õpetajatele edastatud ankeetidest laekus 26%. Kõik ankeedi täitnud olid naissoost, sest meessoost selle aine õpetajaid koolis pole. Vastanud õpetajate keskmine staaž aineõpetajana oli 15,6 aastat, kuni kümneaastase töökogemusega õpetajaid oli 31,8%, üle 20-aastasega 39,1%. Vastanuist omas kõrgharidust 76,4%, sh erialast 60,9%, keskeriharidust 13,6%. Vanemõpetaja või õpetaja-metoodikuna töötasid vastavalt 21,8% ja 2,7% õpetajaist. 55,5% vastanuist annab lisaks käsitöö ja kodunduse tundidele ka teisi aineid (nt kunstiõpetust, matemaatikat, informaatikat, inimeseõpetust jm), mis loob head võimalused õppeainetevaheliseks integratsiooniks.

Alljärgnevalt peatume peamiselt käsitööõpet puudutavate tulemuste analüüsil.

Uuringutulemusi analüüsid selgus, et noorte ja õpetajate ettekujutus õppeaine eesmärkidest, ülesannetest ja õppetöö organiseerimisest on põhijoontes sama. Nii noored kui ka õpetajad leidsid, et käsitööõpe on oluline ettevalmistus iseseisvas elus toimetulekuks ning seega on aine säilitamine üldhariduskooli õppekavas vajalik.

Noored väärtustasid käsitöös enim teadmisi põhilistest käsitöötehnikatest (73%), rõivaste valmistamisel kasutatavate materjalide omadustest ja hooldusviisidest (62%), käsitöövahendite ja õmblusmasina otstarbest ning kasutusvõimalustest ja õmblustehnoloogiast (60%). Neile järgnesid kavandamise põhitõdede tundmine (44%) ning algteadmised käsitöö eritehnikatest (36%). Kõige vähem väärtustati teadmisi esemelisest rahvuskultuurist (23%) ja erialase terminoloogia tundmist (16%) (vt joonis 1).

Õpetajate hinnangutes olid esikohal teadmised käsitöövahendite põhilistest otstarvetest ja kasutusvõimalustest (75%) ning nüüdisaegsete käsitöö- ja õmblusmaterjalide omaduste tundmisest (61%) (vt joonis 2). Noortest oluliselt vähem tähtsustati õmblusmasina tööga seonduvat (noored 60% ja õpetajad 34% vastanuist) ning teadmisi õmblustehnoloogiast (vastavalt 60% ja 20%).

Käsitöötundides saadavatest oskustest hindasid noored enim rõivaste õblemise oskust (77%), kudumise ja heegeldamise põhivõtete valdamist (69%) ning rõivaste ja tekstiilesemete hooldamise ja parandamise oskusi (62%). Neile järgnesid tänapäeva materjalide ja töövahendite käsitlemise, kingituste valmistamise ning käsitööoskuste loomingulise rakendamise oskus (vastavalt 49%, 47%, 42% vastanuist) (vt joonis 3). Isikupärase garderoobi kujundamise oskust ja eritehnikate valdamist väärtustati vähem.

Kahjuks alahinnati ainealase teabe kasutamise oskust ehk infokirjaoskust (19% vastanuist). Nagu märgivad M. Pandis ning E.-M. Vernik-Tuubel (2005, 166) on infokirjaoskus eluaegse õppimise eeltingimus ja tarvilik igas aines, õpikeskkonnas ja hariduse igal tasemel. See võimaldab õpilasel kriitiliselt hinnata õpitava sisu, kiirendab uurimist, võimaldab ennast ise suunata ja olla ennastjuhtivam/iseseisvam.

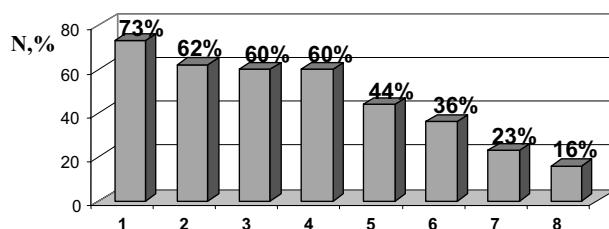
Õpetajad pidasid olulisimaks töö väärtustamise ja teoreetiliste teadmiste praktikasse juurutamise oskust (vastavalt 65% ja 50% vastanuist). Antud arvamus ühtib Põhjamaades ning Lääne-Euroopas väljakujunenud seisukohaga käsitöö- ning kodundusõppe tänapäevastest eesmärkidest (Benn 2000; Lehrplan...). Järgnesid majandusliku mõtlemise, rahvuskultuuri teadvustamise ja töövahendite käsitlemise oskus (36%, 34%, 33%) (vt joonis 4 pöördel).

Võrreldes õpilastega tähtsustasid õpetajad vähem rõivaste ja tekstiilide õblemise oskust (vastavalt 77% ja 20% vastanuist). Pingerea lõppu jäävad eri teabeallikate kasutamine, kavandamisoskus, esteetiline maitse kujundamine. Koostööoskuse arendamine käsitöötunnis oli õpetajatel oskuste järjestuses alles viimasel kohal (seda eelistas 8% vastanuist). Niisiis on käsitööski klassitunni fookuses peaaesjalikult akadeemiline õppekava. Vähem pööratakse tähelepanu suhetega seonduvatele teadmistele ja oskustele, sest harjumuspäraselt kasutatakse peamiselt individuaalset tööd. Võimalusi teistega koostööd teha ja sel tasandil suhelda on käsitöötunnis vähe, kuid samas on see oskus, mida läheb elus hästi toime tulemiseks vaja. Õpilased saavad õppeprotsessis teistega suheldes omandada põhilisi eeldusi edukaks hakkamasaamiseks täiskasvanueas: koostööoskused, kompromisside tegemine, otsuste langetamine ja probleemide lahendamine (Saat 2005, 131).

Tuleb märkida, et käsitööl on suhteliselt suur osa noorte vaba aja sisustamisel: 56% noortest märkis, et lisaks muude hobidega tegelemisele teevad nad käsitööd. Tänapäeva valikuvõimalusi ja elutempot arvestades on see igati positiivne näitaja. Käsitööga tegelejatest 29% õmbleb, 25% koob, 15% heegeldab, 15% meisterdab ning 13% teeb muud käsitööd (vt joonis 5 pöördel).

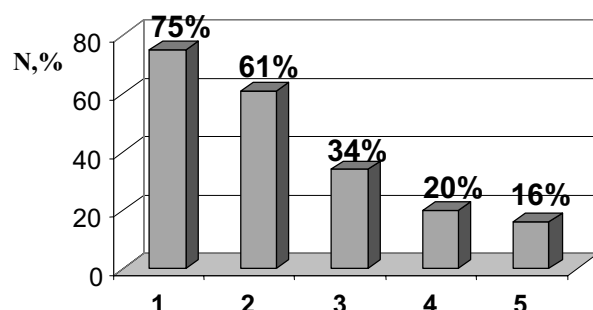
Koduga seonduvate käitumisharjumuste väljaselgitamiseks uuriti nn isetegemise ja teenuste kasutamise vahetunde noorte hulgas.

Selgus, et 22% õmbleb osa rõivaid ka ise, viiendik (20%) õmbleks ise, kui vaid oskaks, ja ainult 14% laseb oma rõivad õmmelda. Suurem osa rõivastest ostetakse. Samas seadsid noored rõivaste õblemise käsitööoskustest esikohale (joonis 3), millest võib järeldada, et kaubandusest leitav ei pruugi

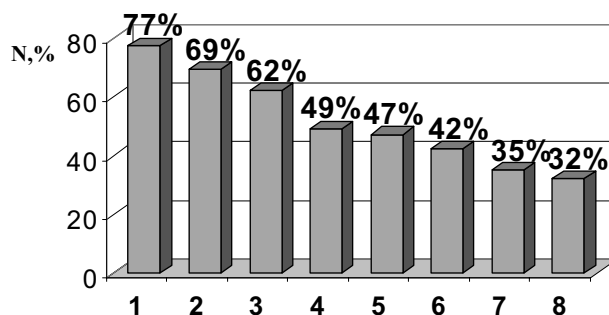
N% – vastanute arv protsentides
 1 – teadmised põhilistest käsitöötehnikatest; 2 – materjalide omadused ja hooldus; 3 – käsitöövahendite ja õmblusmasina käsitlemine; 4 – õmblustehnoloogia; 5 – kavandamine; 6 – eritehnikad käsitöös; 7 – rahvakunst; 8 – terminoloogia.

Joonis 1. Käsitöös omandatavate teadmiste pingerida. Noorte arvamus.

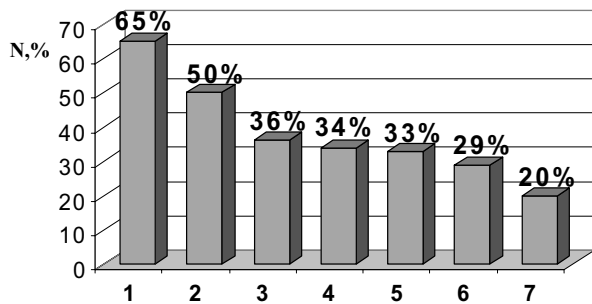
N% – vastanute arv protsentides.
 1 – käsitöövahendite otstarve ja kasutamine; 2 – käsitöömaterjalid, kasutamine ja hooldamine; 3 – õmblusmasina kasutamine, 4 – õmblustehnoloogia, 5 – terminoloogia tundmine.

Joonis 2. Käsitöös omandatavate teadmiste pingerida. Õpetajate arvamus.

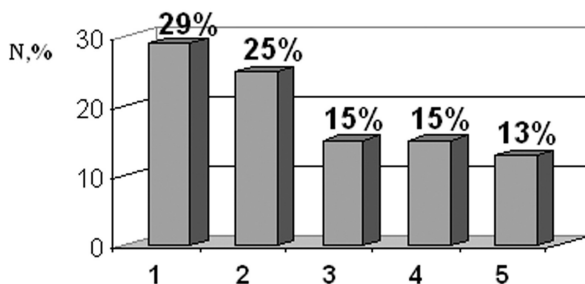
N% – vastanute arv protsentides.
 1 – rõivaste õmblemine; 2 – heegeldamine ja kudumine; 3 – rõivaste ja tekstiilesemete hooldamine ja parandamine; 4 – kaasaegsete materjalide ja töövahendite käsitlemine; 5 – kingituste valmistamine; 6 – käsitööoskuste loominguline rakendamine; 7 – isikupärase garderoobi kujundamine; 8 – eritehnikate valdamine.

Joonis 3. Noorte arvamus käsitöös omandatavatest oskustest.

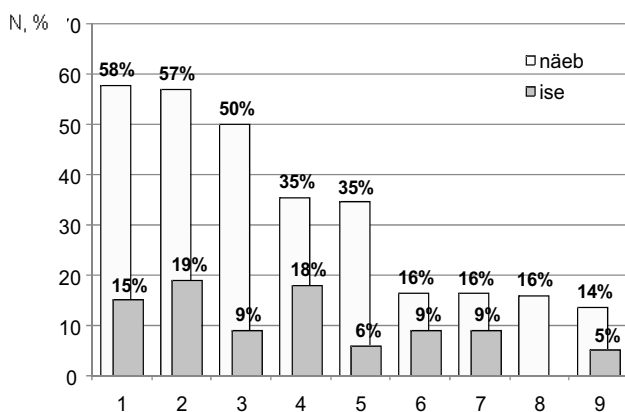
N% – vastanute arv protsentides. 1 – töö väärtustamine; 2 – teoreetiliste teadmiste praktikasse juurutamine; 3 – majanduslik mõtlemine; 4 – rahvuskultuuri väärtustamine; 5 – töövahendite käsitsemise; 6 - teabeallikate kasutamine; 7 – rõivaste õmblemine.

Joonis 4. Õpetajate arvamus käsitöös omandatavatest oskustest.

N% – vastanute arv protsentides. 1 – õmblemine; 2 – kudumine; 3 – heegeldamine; 4 – meisterdamine; 5 – muu käsitöö.

Joonis 5. Käsitöö kui hobi. Noorte arvamus.

N% – vastanute arv protsentides. 1 – matemaatika, 2 – keemia, 3 – kunstõpetus, 4 – bioloogia, 5 – loodusõpetus, 6 – tõrvisõpetus, 7 – inimeseõpetus, 8 – ajalugu, 9 – füüsika.

Joonis 6. Õpetajate ettekujutus käsitöö ja kodunduse integratsioonist teiste ainetega.

alati vastata soovidele ning õmblemisoskus aitaks garderoobi mitmekesistada.

Rõivaste valikul hindab suurem osa noortest (77%) eelkõige mugavust, 56% jaoks on määrav hind, seejärel isikupära (41%) ja moekus (35%). 11% vastanuist peab oluliseks hügieeniomadusi, ükskõiksust rõivaste valikul ilmutas 3% vastanuist.

Oma rõivaid ja tekstiile hooldab, s.o puhastab ja peseb, 80% vastanuist ise, 21% kasutab ses osas pereliikmete abi ja ainult 12% ostab sellealast teenust.

Enamik vastanuist (81%) saab pisiremondiga kodus ise hakkama, 14% kasutab spetsialisti abi ning 8% vastanuist märkis, et nad ei tegele sellega üldse.

Käsitööõppe vajalikkust seostasid noored eeskätt omanõulise kodu loomise ja majandusliku toimetulekuga (vastavalt 65% ja 60% vastanuist). Sellele järgnevad võimalus tegelda meeldiva hobiga (37%) ja õmmelda endale rõivaid (23%). Kurv on tõdeda, et rahvustraditsioonide säilitamise oskust pidas oluliseks vaid 11% vastanuist.

Õpetajad nimetasid ka aine õpetamise eesmärgke, oluliseimateks kujunesid isiksuse arendamine ja ettevalmistus iseiseivaks eluks (42%), algteadmiste saamine rahvakunstist (22%) ja käsitööliikidest (18%), loovuse arendamine (18%), võimaluste loomine loominguliseks eneseteostuseks (16%), käelise tegevuse arendamine (16%) ning tööoskuste kujundamine (15%).

Nii õpetajad kui ka noored arvasid, et õppeaine arendab selliseid isiksuslikke omadusi ja võimeid nagu käeline osavus, loovus, püsivus, loogiline mõtlemine, ruumi- ja värvitaju ning täpsus ja koostöövalmidus.

Osa küsimusi puudutas ainete õpetamise organisatsioonilist külge. Nii noorte kui ka õpetajate seisukoht oli, et põhikooli II ja III astmes peaks käsitööd ja kodundust teatud mahu õpetama ka poistele (vastavalt 52% ja 88%). Noored märkisid, et sellealaseid õpinguid võiks jätkata gümnaasiumis valikaine raames. Käsitööõppe jätkamist pidas vajalikuks 67% vastanuist, kodundusõppe puhul 77%.

Õpetajad leidsid, et põhiliseks õppeviisiks peaksid olema praktiline tegevus ning seminarid. Kahjuks alahinnati projektõppe rakendusvõimalusi (1%). See annab tunnistust, et vähemasti vastanud õpetajad ei seosta käsitöö õpetamist tänapäeva õpimeetoditega. M. Laitinen ja K. Nurmi (2002) märgivad, et õpetus peaks olema eelkõige *workshop*-ilaadne ja otseselt seotud õpilast ümbritsevate teemade ning keskkonnaga, mis võimaldaks enam puutepunkte ning tegevusvõimalusi tegeliku eluga. Anderssoni (2002) järgi ei koge õpilased liiga soorituskeskse hariduse puhul eduelamust teadmiste aktiivsest rakendamisest. Selle asemel, et õpetada võimalikult palju praktilisi oskusi, tuleks õpilasi innustada leidma probleemidele lahendusi, kasutama selleks eri infoallikaid, kavandama tööprotsessi, reflekteerima oma tegevust jne. Kujundada tuleks pädevusi, mis aitaksid maailma mõista ning seeläbi ka paremini toime tulla ning kohendada end vastavalt vajadusele (Rycken, Tiana 2004:3).

Käsitöö seoseid teiste õppeainetega nägid õpetajad esmaajoones matemaatikas, keemias, kunstõpetuses, loodusõpetuses ja bioloogias (joonis 6).

Üllatav on käsitöö vähene seostatus terviseõpetuse, inimeseõpetuse, ajaloo ja füüsikaga. Peaaegu olematu on seos infotehnoloogia, ema- ja võõrkeelte õpetamisega, vähe rakedatakse ainesisesed integratsioonivõimalusi. Jooniselt võib näha ka vastuolu teooria ja praktika vahel. Vaatamata integratsioonipõhimõtte tunnustamisele ja teatud seostamisvõimaluste nägemisele praktilises töös, kasutatakse neid põhimõtteliselt veel minimaalselt. Õpetajad peaksid aga mõistma, et õpilaste tervikliku maailmapildi kujunemisel on oluline seostada õpetus eluliste näidete ning sama valdkonna ja teiste valdkondade teadmiste-oskustega. Tööõpetus oma eri vormides on aine, kus teoreetilisi teadmisi õpitakse praktiliselt kasutama. Seda tunnistavad ka õpetajad ise (joonis 4).

Uuringutulemused kinnitasid käsitööõppe vajalikkust iseiservaks eluks ettevalmistamisel. Olulised aspektid seejuures on võimalus luua omanäoline kodu, parandada majanduslikku toimetulekut, tegelda meeldiva hobiga ning teiselt poolt arendada koostöövõimet, loogilist mõtlemist ja loovust.

Järeldused ja ettepanekud

Uurimistulemustest selgus, et vaatamata käsitööõppe tähtsustamisele, esineb olulisi vajakajäämisi aine sisu ja õppeprotsessi nüüdisajastamisel koolis. Eesmärgiks ei tohiks olla pelgalt üksikute käsitöötehnikate omandamine ja esemete valmistamine. Oluline on arendada mõtlemise, otsustamise, probleemide lahendamise, koostöö, oma tegevuse analüüsi ning hindamise oskusi. See on saavutatav nüüdisaegseid õppemeetodeid, sealhulgas projektõpet rakendades, lähtudes õpilaste konkreetsetest ettepanekutest ning ainesisesest ja ainetevahelisest integratsioonist. Integratsioonipõhimõtete ja võimaluste selgitamiseks oleks ilmselt mõttekas korraldada eri ainetes õpetajatele ühisseminare ning koostada juhend- ja näitmaterjale.

Poiste kaasamine käsitöö- ja kodundusõppesse ning tüdrukute võimalus osaleda tehnoloogiaõppes on tingitud igapäeva elu nõuetest. Selle küsimuse praktiline lahendus koolis sõltub tööõpetusele üldhariduskooli õppekavas eraldatud tundide arvust ja konkreetse kooli õpilaskonna huvist. Esmane lahendus on vahetustundide rakendamine põhikooliosas ja valikaine õppimise võimaldamine gümnaasiumis.

Rahvuslik käsitöö on rahvuskultuuri osa. Huvi vähenemist selle vastu saab pidurdada, teadvustades rahvuslikku käsitööd tänapäevase moe kaudu, samuti interpreteerides seda kodukujunduses.

Toodud seisukohad olid aluseks ka uue ainekava projekti koostamisel, kus rõhutatakse käsitletavate teemade vahetut seostamist igapäeva elu nõuetega, nüüdisaegsete õpikäsitlete ning integratsiooni põhimõtete senisest laialdasemat rakendamist õppetöös.

Kirjandus

Andersson, B.-E. (2002) *Ungdomarna, skolan och livet*. Stockholm: HLS Förlag.

Benn, J. (2000) Home Economics in 100 Years. Pedagogical and Educational Trends and Features. *Home economics in 100 years. Home Economics in the 21st Century – History – Perspectives – Challenges*. Toim Benn, J. Copenhagen: The Royal Danish School of Educational Studies, 13–29.

Benn, J. (2006) Home Economics in Thoughts, Words, and Actions. *Human Perspectives on Sustainable Future*. Toim Rauma, A.-L., jt. Joensuu: University of Joensuu, 85–92.

Borg, K. (2006) What is sloyd? A question of legitimacy and identity. *Tidskrift för lärarutbildning och forskning. Journal of Research in Teacher Education* 2–3, 34–52.

Compulsory school. Syllabuses. Sweden. <http://www3.skolverket.se/ki/engl/>, 10. oktoober 2007.

Design and Technology at key stage 3. The Standards Site. <http://www.standards.dfes.gov.uk/schemes2/designtech/?view=get>, 17. oktoober 2007.

Johansson, M. (1996) Craft and design (slöjd) – sociocultural reproduction and new creation. Sloyd Competence in Nordic Culture. Part III. *Research in Sloyd Education and Crafts Science B:2*. Vaasa, 57–77.

Laitinen, M. ja Nurmi, K. (2002) *Developing Intervention Strategies for Active Citizenship and Governance education in Finland*. Helsinki: University of Helsinki, Department of Education. Research Report.

Lehrplan für die Hauptschule. Fachbezogene Unterrichts und Erziehungsaufgaben. Hauswirtschaftlich-sozialer Bereich 7–10. <http://www.km.bayern.de/km/lehrplaene/hs/Index.htm>, 12. mai 2005.

Lehrpläne und Rahmenrichtlinien. <http://www.rahmenrichtlinien.bildung-lsa.de/faecher/hausw.html>, 17. oktoober 2007.

Leinwather, T. (2005) *Skeptisch-kritische Pädagogik der ländlichen Hauswirtschaftslehre: Betrachtungen über das landwirtschaftliche Schul- und Beratungswesen Österreichs in der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts*. Frankfurt am Main: Lang.

Lindfors, E. (2001) Art and technology – two perspectives on the future of craft education. *Tehhään yhesä! Taide- ja taitokasvatuksen tulevaisuus*. Oulun Yliopistopaino, 85–96.

National Core Curriculum for basic Education 2004. Finland. http://www.oph.fi/ops/english/POPS_net_new_4.pdf, 17. oktoober 2007.

Nordrhein-Westfalen/Arbeitslehre/Technik/Wirtschaft/Hauswirtschaft – Gesamts http://www.lehrplaene.org/nordrhein-westfalen/nw_aws_gs/Seite_35, 17. oktoober 2007.

Pandis, M. ja Vernik-Tuubel, E.-M. (2005) Funktsionaalne kirjaoskus. *Üldoskused – õpilase areng ja selle soodustamine koolis*. Toim Ots, A. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 163–184.

Pellegrini, A. D. ja Glickman, C. D. (1990) Measuring kindergartners' Social Competence. *Young Children*, Vol. 45, Issue 4, 40–44.

Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava.

2002 Riigi Teataja I. No 20, 22. veebruar.

<http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=1008388>, 14. mai 2007.

Rychen, D. S. ja Tiana, A. (2004) *Developing key competences in education: same lesson from international and national experience*. UNESCO: International Bureau of Education.

Saat, H. (2005) Sotsiaalsed oskused: kontseptsioon ning arendamise ja hindamise võimalused koolis. *Üldoskused – õpilase areng ja selle soodustamine koolis*. Toim Ots, A. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 129–163.

Tsirkuljarõ po Rižskomu utšebnomu okrugu za 1894 g. No 6.